

Nativitat Yarza i Planas

(Valladolid, 24 de desembre de 1872 - Tolosa de Llenguadoc, 16 de febrer de 1960)

MESTRA I POLÍTICA

Va néixer a Valladolid, filla de Manuel Yarza Lavilla, originari de Brea de Aragón i de Lorenza Planas Ramis, nascuda a Huarte (Navarra). El matrimoni va tenir tres fills: Bernarda, Nativitat i Mariano. El pare treballava de sabater per a l'exèrcit i quan feia pocs mesos que havia nascut la Nativitat, es va haver de traslladar amb tota la família a la plaça militar de Saragossa. El 1876, quatre anys més tard, es desplaçaven tots a Barcelona.

Del 1904 al 1905 cursà estudis de mestra a Osca, i el 1906 començà a exercir com a tal a Santa Margarida de Montbui, Pontons, Vilada, Malla, Saderra (Oris), Vilanova del Camí, Igualada, Gandesa, Cabrera de Mataró, Candasnos i finalment, el juny de 1930, va ser nomenada mestra en propietat de l'escola de Bellprat.

El 1931, amb l'arribada de la República va constituir a Barcelona, l'Associació Femenina Republicana Victoria Kent, conjuntament amb Irene González Barrio, Julia Balagué Cases, Magdalena Alabart Belart, Josefa Ferrer i Vallès, Francesca Quelart i Ferrer, Teresa Sabadell i Isabel Jornet.

Vinculada als radicalsocialistes, fou una destacada propagandista i membre de la Junta Directiva del Centre Radical Socialista del Districte IX de Barcelona. El 1933 fou oradora dels actes d'homenatge a Benito Pérez Galdós i al seixantè aniversari de la proclamació de la Primera República. També va participar activament en la instauració del Centre Radicalsocialista de Bellprat. El juliol de 1933 fou elegida vicesecretària de la Junta General Constituent de l'Institut Laic Benèfic de Catalunya.

Després dels mals resultats dels radicalsocialistes en les eleccions generals del novembre de 1933, Yarza abandona el partit de Marcel·lí Domingo per encapçalar, poc després, la candidatura d'Esquerra Republicana de Catalunya a les eleccions municipals de Bellprat, resultant escollida alcaldessa en les eleccions de gener de 1934, esdevenint així la primera alcaldessa de Catalunya.

El 12 de febrer fou distingida amb una recepció al Palau de la Generalitat per part del president Lluís Companys. També participà en la Diada dels Ajuntaments d'Esquerra que tingué lloc l'11 de març de 1934. ocupant un lloc a la taula de la presidència al costat de Lluís Companys, Joan Casanovas, president del Parlament, els consellers Ventura Gassol i Martí Barrera i els caps dels grups parlamentaris al Parlament, Josep Mestres i al Congrés, Amadeu Aragay.

Amb motiu de la discussió de la Llei de Contractes de Conreu, va participar com oradora en sengles mítings a Bellprat i a Sant Martí de Tous.

A l'estiu del 1934 ocupà la plaça de mestra a la Pobla de Claramunt, localitat on va residir fins l'inici de la Guerra Civil.

Amb l'aixecament militar del juliol de 1936, Yarza -que compta amb seixanta-tres anys- s'allista a la columna Del Barrio i es trasllada al front d'Aragó on realitza tasques de proveïments per a les trinxeres.

El novembre de 1937 assisteix al Primer Congrés Nacional de la Dona.

Perduda la guerra, s'exilia a França.

El 1940, la Comisión Depuradora de Magisterio la dóna de baixa com a mestra.

A partir de 1953, vivint a Tolosa de Llenguadoc, va començar a rebre un ajut de l'Spanish Refugee Aid, Inc. (SRA) una entitat creada a Nova York el mateix any per la ciutadana americana Nancy MacDonald. La missió principal d'aquesta organització, que va arribar a tenir quatre oficines a França, consistia en l'«adopció» de refugiats que vivien en molt males condicions i oferir-los ajut econòmic (sovint una retribució periòdica) o material (roba, sabates, aliments...) a través d'una persona o família americana que «adoptava» i establia una relació personal amb la persona adoptada.

Per la documentació del SRA sabem que Yarza va viure en condicions molt dures i penoses, treballant a l'exili com a planxadora, però la seva edat —havia complert 80 anys— ja no li permetia continuar fent aquest pesat treball.

Continuà rebent l'ajut econòmic i material del SRA fins l'entrada a l'Hospital Purpan de Tolosa de Llenguadoc, on ingressà l'agost de 1959 per una caiguda quan pujava a l'autobús. El seu estat empitjorà ràpidament, morint pocs mesos després a l'Hospital de La Grave.

El 2 de novembre de 2007 l'Ajuntament de Bellprat homenatja la seva figura col·locant una placa a la façana de l'Ajuntament i antiga escola de la població, recordant el fet que fou la primera alcaldessa de Catalunya.

Autoria: Antoni Dalmau i Ribalta / Isidre Surroca i Lluçà